

9. Річний звіт Державної фахової деревообробної школи в Ужгороді за шкільний рік 1929-1930. – Ужгород, 1930. – 44 с.
10. Годовой отчет фахових ученических школ в Ужгороде в новом здании. – Ужгород, 1938. – 78 с.

В статье исследованы особенности гражданского воспитания в учреждениях профессионального образования в Закарпатье в межвоенный период. Актуальность темы обусловлена необходимостью внедрения новых идей и взглядов образовательных деятелей Закарпатья в учебно-воспитательный процесс для успешного развития нашего государства. Образовательные законы и инструкции Школьного отдела Подкарпатской Руси доказывают, что воспитание гражданственности было неотъемлемой составляющей в подготовке специалистов в 1919-1939 годы.

Ключевые слова: гражданское воспитание, гражданин, учреждения профессионального образования, образовательные деятели Закарпатья, Подкарпатская Русь.

The features of civic education in the vocational educational institutions in Transcarpathian region in the interwar period are revealed in the article. The topicality is due to the need of the introduction of Transcarpathian educational leaders' new ideas and points of view to implement in the educational process for the successful development of our country. Educational laws and regulations of school department of Podkarpatska Rus prove that citizenship education was an integral part in training in 1919-1939.

Key words: civic education, citizen, vocational education, Transcarpathian educational leaders, Podkarpatska Rus.

УДК 37.013(05)

ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНОЮ ПІДГОТОВКОЮ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Драч Ірина Іванівна
м.Київ

Анотація. У статті проаналізовано специфіку технологічного забезпечення системи компетентісно управління професійною підготовкою майбутніх викладачів вищої школи. Розкрито сутність та проаналізовано використання функцій даного виду управління. Зроблено висновок про те, що реалізація компетентісно орієнтованого управління забезпечується використанням фінансово-економічних, організаційно-педагогічних та соціально-психологічних методів. Обґрунтовано доцільність застосування методу бенчмаркінгу в управлінні вищим навчальним закладом.

Ключові слова: компетентісний підхід, професійна підготовка, управління, функції та методи компетентісно орієнтованого управління.

Модернізація вітчизняної вищої школи, зумовлена необхідністю адекватного реагування на зміни, що відбуваються в сучасному суспільстві, вимагає переосмислення мети і результату освіти, оновлення її змісту. Домінуючим у визначенні потенційних напрямків інноваційного розвитку системи вищої освіти є компетентісний підхід, який переходить в Україні зі стадії «самовизначення» на якісно новий щабель розвитку – обов'язкової нормативної реалізації. У цих умовах особливої ваги набуває проблема виокремлення змістових особливостей компетентісно орієнтованої освіти та визначення специфіки технологічного забезпечення управління цим процесом.

Аналіз сучасних досліджень щодо управління навчальним закладом [1; 2; 3] засвідчив про те, що проблема розроблення змісту та технології компетентісно орієнтованого управління професійною підготовкою майбутніх фахівців не знайшла належного відображення у сучасних наукових працях.

Метою статті є розкриття особливостей технологічного забезпечення системи компетентісно управління професійною підготовкою майбутніх викладачів вищої школи.

Зазначимо, що технологію компетентісно орієнтованого управління професійною підготовкою майбутніх викладачів вищої школи пропонуємо розглядати як одну із складових системи даного виду управління, що відображає етапи процесу практичної діяльності функціонування даної системи і відображає специфіку здійснення управлінських впливів суб'єктами управління [4]. Вважаємо, що технологію як поетапно-функціональну складову системи компетентісно орієнтованого управління доцільно подати через характеристику функцій управлінського циклу, які розкрива-

ють зміст діяльності на основних етапах управління, та розкриття сутності адекватних виокремленим функціям методів управління, що дають змогу отримати запланований результат.

Виходячи з основних етапів управління компетентісно орієнтованого управління професійною підготовкою майбутніх викладачів вищої школи (планування, організація, контроль, коригування), до функцій управління нами віднесено планово-прогностичну, організаційно-координуючу, контрольню-коригуючу [5; 6; 7]. Методами компетентісно орієнтованого управління визначено фінансово-економічні, організаційно-педагогічні та соціально-психологічні [8]. Отже, технологія управління, що будується за логікою етапів універсального управлінського циклу і розкривається у функціях та методах управління, є процесуальною основою досягнення мети системи управління.

Охарактеризуємо реалізацію планово-прогностичної, організаційно-координуючої, контрольню-коригуючої, інформаційної, мотиваційно-стимулювальної та фасилітативної функцій у ході здійснення компетентісно орієнтованого управління.

Планово-прогностична функція компетентісно орієнтованого управління підготовкою магістрантів педагогіки вищої школи полягала у розробленні моделі управління та прогнозуванні результатів від її впровадження в управлінську діяльність вищого навчального закладу.

Організаційно-координуюча функція управління передбачала ознайомлення членів колективу зі змістом діяльності з реалізації завдань компетентісно орієнтованої підготовки магістрантів педагогіки вищої школи; формування готовності адміністративного та науково-педагогічного персоналу до реалізації визначених цілей; визначення необхідних матеріальних та інтелектуальних ресурсів даного виду управління; координацію діяльності всіх працівників за горизонталлю та вертикаллю.

Здійснення контрольню-аналітичної функції компетентісно орієнтованого управління професійною підготовкою магістрантів педагогіки вищої школи забезпечувалося аналізом виконання рішень адміністрації закладу та колегіальних органів управління – вчених рад, ректорату, загальних зборів.

Основним завданням інформаційної функції компетентісно орієнтованого управління професійною підготовкою магістрантів педагогіки вищої школи було виявлення стану сформованості їх професійної компетентності під час навчання у ВНЗ, доведення відповідної інформації до відома всіх учасників освітньої діяль-

ності. Ця функція обслуговувала всі рівні управління формуванням професійної компетентності студентів: адміністрацію ВНЗ (ректор, проректори, вчена рада як колективний орган управління ВНЗ); адміністрацію Інституту (директор, заступники директора, вчена рада як колективний орган управління Інституту); викладачів; органи студентського самоврядування.

Мотиваційно-стимулювальна функція управління формуванням професійної компетентності магістрантів педагогіки вищої школи ґрунтувалася на усвідомленні взаємозв'язку мотивації і цілі діяльності колективу та окремої особистості [7]. Реалізація цієї функції для співробітників полягала у стимулюванні ефективності їх діяльності шляхом проведення атестації науково-педагогічних працівників, використання матеріальних стимулів, які передбачали диференціацію оплати праці. У взаєминах «викладач-студент» використання мотиваційно-стимулювальної функції забезпечувало поступове перетворення суб'єкт-об'єктних відносин, коли студент (об'єкт) вимушений підкоритися необхідності досягнення прийнятої іншими (суб'єктами) мети, на суб'єкт-суб'єктні, які характеризуються прийняттям керованою системою загальної цілі як власної.

Організація навчального процесу як основного джерела формування професійної компетентності магістрантів педагогіки вищої школи у ході апробації розробленої моделі системи компетентно орієнтованого управління [8] передбачала необхідність врахування інтересів і потреб студентів шляхом їх залучення до розробки варіативної складової освітньо-професійної програми, активне використання при проведенні занять особистісного досвіду студентів, перехід до інтерактивних форм і методів навчання, консультування з актуальних для студентів проблем, пов'язаних з їх майбутньою професійною діяльністю.

Фасилітативна функція компетентно орієнтованого управління професійною підготовкою магістрантів педагогіки вищої школи слугувала забезпеченню з боку керівників ВНЗ умов для розкриття творчого потенціалу працівників, супроводу процесу побудови траєкторії їх професійно-особистісного розвитку для досягнення найвищих результатів у професійній діяльності. Для цього створювалися умови для навчання педагогів за допомогою різноманітних форм методичної роботи. Особлива увага акцентувалася на навчанні використанню сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в освітній діяльності. Так, наприклад, було організовано навчання викладачів використанню елементів дистанційного навчання (методиці розроблення аудіолекцій, проведення вебінарів тощо). З боку викладачів забезпечувався процес самопізнання, саморозвитку та самовдосконалення особистості студента у процесі професійної підготовки шляхом їх консультування з актуальних проблем професійно-особистісного розвитку, організації самостійної роботи студентів, яка розвивала їх готовність до цілеспрямованого саморозвитку протягом життя [9].

Реалізація компетентно орієнтованого управління забезпечувалася використанням фінансово-економічних, організаційно-педагогічних та соціально-психологічних методів. Перелік традиційних фінансово-економічних методів управління (централізованого планування, бюджетного управління, кошторисно-господарського розрахунку, економічного стимулювання) у ході експерименту був доповнений методом бенчмаркінгу, який використовувався для порівняння процесу професійної підготовки магістрантів педагогіки вищої школи у провідних вітчизняних ВНЗ [13].

Бенчмаркінг є систематичною діяльністю, спрямованою на пошук, оцінювання і навчання на кращих прикладах, не залежно від їхнього розміру, сфери бізнесу і географічного положення, що приведуть організацію до досконалішої форми. Дієвий інструмент для визначення становища компанії порівняно з іншими, подібними за розмірами або сферою діяльності, організаціями [10; 11].

Основою для використання методу бенчмаркінгу в управлінні формуванням професійної компетентності магістрантів педагогіки вищої школи є використання індикаторів ефективності професійної підготовки, які містяться у Положенні про проведення державної атестації ВНЗ III–IV рівнів акредитації [10], згідно з яким кількісним показником, що узагальнює рівень наукової, науково-

технічної та інноваційної діяльності ВНЗ, є загальна інтегральна оцінка або рейтинг, що у комплексі характеризує науковий та науково-технічний потенціал ВНЗ; ефективність та результативність наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності.

Таким чином, метод бенчмаркінгу, який забезпечує порівняння комплексної кількісної оцінки наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності конкретного вищого навчального закладу з іншими ВНЗ, які здійснюють відповідну підготовку магістрантів педагогіки вищої школи, забезпечує можливість ефективного управління на всіх рівнях: співробітник, кафедра, факультет, інститут, ВНЗ.

В якості організаційно-педагогічних методів процесу управління під час компетентно орієнтованого управління використовувалися: методи отримання управлінської інформації – вивчення та перевірка документації, спостереження за фактами та явищами, опитування, бесіда, морфологічний аналіз; методи розробки управлінських рішень – структуризація, характеристика, оптимізація, дискусія, мозковий штурм; методи доведення управлінських рішень до виконавців – бесіда, переконання, розпорядження, наказ.

З метою отримання інформації про спрямованість, системність діяльності суб'єктів управління аналізувалися стандарти підготовки майбутніх фахівців, перевірялася документація деканату (навчальні плани, заліково-екзаменаційні відомості, протоколи засідань державних екзаменаційних комісій), кафедр (плани роботи та протоколи засідань кафедри, індивідуальні плани викладачів, програми навчальних дисциплін та практик, тематика магістерських робіт, документація з планування та обліку навчального навантаження, інформація з моніторингу якості освітніх послуг, плани підвищення кваліфікації викладачів, графіки відкритих занять, графіки організації індивідуальної роботи зі студентами).

Спостереження як цілеспрямоване систематичне вивчення фактів, процесів та явищ у природних умовах характеризувалося наявністю чітко визначеної мети; попередньою розробкою плану та програми спостереження; фіксуванням отриманих результатів спостереження; обов'язковою аналітичною обробкою отриманих результатів. Переваги спостереження як методу компетентно орієнтованого управління полягали у його доступності та оперативності інформації про педагогічні реалії.

Опитування використовувалося з метою збору первинної інформації при звертанні з питаннями до конкретних осіб. За допомогою опитування вивчалася думка керівників ВНЗ, науково-педагогічних працівників та магістрантів щодо усвідомлення ними сутності професійної компетентності викладача вищої школи, необхідності оновлення управлінських механізмів при здійсненні компетентно орієнтованої підготовки, актуальності професійно-особистісного розвитку магістрантів у ході професійної підготовки.

Здійснення компетентно орієнтованого управління формуванням професійної компетентності магістрантів педагогіки вищої школи супроводжувалося виявленням під час безпосереднього спілкування адміністрації ВНЗ, науково-педагогічних працівників і студентів думок людей, їхніх почуттів, намірів, оцінок, позицій, ставлення до певних фактів та подій, для чого використовувався метод бесіди.

При проведенні бесід дотримувалися наступні вимоги: чітке усвідомлення мети бесіди; визначення логіки бесіди, місця і часу її проведення; забезпечення емоційно-позитивного початку та завершення бесіди; щира повага до співрозмовника.

Використання морфологічного аналізу в умовах компетентно орієнтованого управління формуванням професійної компетентності магістрантів педагогіки вищої школи передбачало послідовне та детальне вивчення всіх можливих варіантів вирішення того чи іншого завдання. Цей метод включав упорядкований розгляд впливу різних чинників на поведінку об'єкта прогнозування. При використанні цього методу не відкидався жоден з можливих варіантів без вичерпного аналізу.

Застосування методу екстраполяції тенденцій ґрунтувалося на вивченні історії педагогічного чи управлінського явища та перенесенні закономірностей його розвитку в минулому та сьо-

годенні на майбутнє. Таким чином, цей метод дає можливість завдяки перенесенню висновків, які отримані всередині відрізка спостереження, на явище, що є за межами цього відрізка, отримати певну управлінську інформацію.

Метод експертної оцінки при здійсненні компетентнісно орієнтованого управління слугував визначенню вагомості показників ефективності даного виду управління. Найбільш доцільним для здійснення цієї діяльності було визначено опитування компетентних осіб-експертів. Функцію експертної групи виконували керівники ВНЗ, завідувачі кафедр, найбільш кваліфіковані та авторитетні науково-педагогічні працівники, які працювали за технологією експертної оцінки.

Серед методів розробки управлінських рішень при здійсненні компетентнісно орієнтованого управління професійною підготовкою магістрантів педагогіки вищої школи використовувалися методи структуризації, характеристизації й оптимізації.

Використання методу структуризації дало можливість визначити місце і роль об'єкта дослідження у вирішенні завдань більш високого рівня, виділити основні елементи та встановлювати відносини між ними. Структуризація давала змогу представити структуру розв'язуваного завдання у вигляді, зручному для наступного аналізу з метою досягнення бажаного результату. Прикладом структуризації при здійсненні компетентнісно орієнтованого управління може слугувати розроблення структури професійної компетентності викладача ВНЗ, яка передбачала викремлення її складових, встановлення взаємозв'язків між ними.

Характеризація як метод передбачала опис визначеної системи характеристик, що кількісно розкривають структуру проблеми, яка розв'язується. Цей метод було використано при опису якості навчально-методичного забезпечення дисциплін, кадрового потенціалу та матеріально-технічного забезпечення компетентнісно орієнтованого управління, що знайшло відображення у моделі оцінювання його ефективності. Так, основними характеристиками якості навчально-методичного забезпечення дисциплін були визначені забезпеченість навчальних дисциплін навчально-методичними комплексами, наявність навчально-методичного забезпечення самостійної роботи студентів з дисциплін, наявність навчально-методичного забезпечення з виконання дипломних робіт, наявність програми асистентської практики.

Оптимізація управлінського рішення означала вибір найкращого варіанта рішення в певних конкретних умовах. Вона визначалася методом матричної оцінки, який полягав у підрахунку кількісних оцінок головних параметрів кожного з варіантів рішення за шкалою від 1 до 10. Оптимальним вважався той варіант, який набрав більшу кількість балів.

Важливим методом розробки управлінських рішень, який використовувався в умовах компетентнісно орієнтованого управління професійною підготовкою магістрантів педагогіки вищої шко-

ли, був метод дискусії. Цей метод передбачав участь широкого кола учасників, виявлення різних думок, інтересів та взаємоузгодження цих думок. Дискусії спрямовувалися на спільний пошук оптимальних шляхів вирішення проблем. При цьому проведення дискусій спиралося на вільний виклад учасниками своїх поглядів, зіставлення різних підходів, публічне обговорення переваг і недоліків дискусійної проблеми. У ході дослідження організовувалися дискусії з проблем та перспектив підготовки магістрантів педагогіки вищої школи, визначення критеріїв ефективності управління формуванням професійної компетентності студентів, напрямів удосконалення організації навчального процесу.

У процесі компетентнісно орієнтованого управління професійною підготовкою магістрантів педагогіки вищої школи застосовувався метод мозкового штурму, який полягав у виключенні під час обговорення тієї чи іншої проблеми будь-якої критики ідей, що висувалися. Цей метод передбачав, що процеси генерування нових ідей та їх аналітичної оцінки розподілені в часі та просторі й виконуються двома групами експертів. Вихідним пунктом проведення мозкового штурму було припущення про те, що чим більше ідей і чим вони різноманітніші за якістю, тим більше шансів, що серед них опиняться необхідні, кращі ідеї. Важливим завданням організаторів мозкового штурму було створення умов для колективної діяльності з генерації нових ідей. Обговорювана проблема мала бути чітко сформульована, а будь-яка ідея розглянута і не могла бути оголошена хибною, навіть при її майже очевидній безперспективності. Цей метод використовувався достатньо широко на всіх етапах впровадження моделі компетентнісно орієнтованого управління з огляду на відсутність розробленої методології та практичних напрацювань з даної проблеми.

Отримана за допомогою зазначених методів інформація давала можливість розробити управлінське рішення і оформити його у вигляді наказів, розпоряджень. З огляду на вагомий роль колегіальних органів управління вищому навчальному закладі (вчені, науково-методичні, навчально-методичні ради; загальні збори (конференції) колективу), які виконують дорадчу функцію та функцію громадського самоврядування, підготовка рішень колегіальних органів також здійснювалася з використанням зазначених методів.

Зазначимо, що запропонована технологія компетентнісно орієнтованого управління не може бути ефективною чи неефективною поза конкретними умовами, тому вміле використання, правильний вибір оптимального поєднання і співвідношення різних функцій та методів управління є завданням усіх суб'єктів компетентнісно орієнтованого управління.

Перспективу подальших розвідок у цьому напрямі вбачаємо у розробленні дієвої системи оцінювання ефективності компетентнісно орієнтованого управління професійною підготовкою майбутніх викладачів вищої школи.

Література та джерела

1. Маслов В.І. Наукові основи та технології компетентного управління загальноосвітнім навчальним закладом: монографія / В.І.Маслов, О.С.Бондар, К.В.Гораш. – Тернопіль : Крок, 2012. – 320 с.
2. Хриков Є.М. Управління навчальним закладом: навч. посіб. / Є. М. Хриков. – К. : Знання, 2006. – 365 с.
3. Федоров Г.В. Системний підхід до управлінської діяльності керівника навчальних закладів у ринкових умовах : монографія / Г.В.Федоров. – К. : Дорадо-Друк, 2012. – 240 с.
4. Драч І.І. Управління формуванням професійної компетентності магістрантів педагогіки вищої школи: теоретико-методичні засади: монографія / І.І.Драч. – К. : Дорадо-Друк, 2013. – 456 с.
5. Драч І.І. Характеристика функцій управління педагогічними системами в умовах інноваційного розвитку суспільства / І.І.Драч // Вісник Чернівецького національного педагогічного університету імені Т. Г.Шевченка / гол. ред. М.О.Носко. – Чернівці: ЧНПУ, 2012. – Т. 1, вип. 104. – С.102-105
6. Драч І.І. Особливості реалізації функцій управління професійною підготовкою майбутніх викладачів вищої школи на засадах компетентнісного підходу / І.І.Драч // Вісник післядипломної освіти: зб. наук. пр. / редкол.: О. Л. Ануфрієва [та ін.]. – К. : Ун-т менедж. освіти НАПН України, 2005. – Вип. 7(20) / голов. ред. В. В. Олійник. – К. : АТОПОЛ, 2012. – С.70-78
7. Драч І.І. Соціально-психологічні функції компетентнісно орієнтованого управління професійною підготовкою майбутніх викладачів ВНЗ / І.І.Драч // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету. – Бердянськ: БДПУ, 2012. – № 4. – С. 66–723. – (Сер. «Педагогічні науки»).
8. Драч І.І. Модель компетентнісно орієнтованого управління професійною підготовкою майбутніх викладачів вищої школи / І.І.Драч // Вища освіта України: теор. та наук.-метод. часопис. – Луцьк: Гадяк Ж. В., 2013. – № 2 (дод. 2): Тематичний вип. «Науково-методичні засади управління якістю освіти у вищих навчальних закладах». – С. 35–42.
9. Драч І.І. Фасилітація як функція компетентностно орієнтованого управління магістрантів педагогіки вищої школи / І.І.Драч // Вестник Северо-Кавказского федерального университета: науч. издание. – 2013. – № 3 (36). – С. 217–221.
10. Ціпан О.Я. Основні аспекти і проблеми розвитку бенчмаркінгу в Україні / О. Я. Ціпан // Економіка, фінанси, право. – 2010. – № 5. – С. 9–11.
11. Гириловська І.В. Бенчмаркінг як нова складова в оцінюванні якості підготовки кваліфікованих робітників / І.В.Гириловська // Гуманізм та освіта: матеріали Х Міжнар. наук.-практ. конф., 14–16 вер. 2010 р. – Вінниця, 2010. – С.44-443
12. Наказ Міністерства освіти і науки України від 30.03.2010 р. № 277 «Щодо затвердження Положення про проведення державної атестації вищих

навчальних закладів III–IV рівнів акредитації МОН у частині наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності та Методики рейтингового оцінювання наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації МОН ([Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/ua/acti-vity/science/64/normativno-pravova-baza/>

13. Драч И.И. Методы компетентностно ориентированного управления профессиональной подготовкой будущих преподавателей высшей школы / И. И. Драч // Инновации в образовании. – 2013. – № 3. – С. 48–59

В статье проанализирована специфика технологического обеспечения системы компетентностного управления профессиональной подготовкой будущих преподавателей высшей школы. Раскрыта сущность и проанализировано использование функций данного вида управления. Сделан вывод о том, что реализация компетентностно ориентированного управления обеспечивается использованием финансово-экономических, организационно-педагогических и социально-психологических методов. Обоснована целесообразность применения метода бенчмаркинга, в управлении вузом.

Ключевые слова: компетентностный подход, профессиональная подготовка, управление, функции и методы компетентностно ориентированного управления

The paper analyzes the specifics of the process to ensure the competency of management training future teachers in higher education. The essence is disclosed and the use of dedicated features of this type of control is analyzed. Concluded that the implementation of competence-based management is ensured by using financial, economic, organizational and pedagogical and socio-psychological methods. The expediency of the method of benchmarking of the pedagogical management, which provides a comparison of the process of training graduate higher school pedagogy at leading universities, is substantiated.

Key words: competence approach, training, management, functions and methods of the competence-based management

УДК 364-78

ЗОВНІШНІ ФАКТОРИ ПРОЦЕСУ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ГРОМАДИ ТА МОЖЛИВІ СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ ЇХ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ

Жиленко Руслан В'ячеславович

Серед науковців, політиків та пересічних громадян точаться жваві дискусії щодо процесів, які відбуваються в сучасному економічному та соціальному житті суспільства. Процеси глобалізації супроводжуються збільшенням рівня забруднення навколишнього середовища, зростанням нерівності у розподілі доходів, втратою етнічної, релігійної, національної, регіональної самобутності певних громад. Відповідно виникає питання переосмислення поняття розвитку в звичайному розумінні шляхом перенесення наголосу на сталість, забезпечення соціальної справедливості та відповідальне ставлення до довкілля. Саме в такому контексті до економічного розвитку ставляться прихильники теорії економічного розвитку, який орієнтується на громаду.

Ключові слова: економічний розвиток громади, зовнішній вплив, стратегії зміцнення громади.

Цей підхід виник як практична реакція громад на власні проблеми. Подібний процес водночас відбувався у різних частинах світу, в абсолютно відмінних географічних, культурних та політичних умовах. Відповідно до цього неможливо дати універсальне визначення цьому поняттю. Так, наприклад, згідно з визначенням Центру економічного розвитку громади при університеті імені Саймона Фрезера, «Економічний розвиток громади – це процес, за допомогою якого громади можуть ініціювати й виробляти власні рішення своїх спільних економічних проблем, і в такий спосіб, розвивати довготерміновий потенціал громад та стимулювати інтеграцію економічних, соціальних та екологічних завдань» [1].

Економічний розвиток громади як жоден інший соціальний процес є тісно пов'язаним з повсякденними потребами індивідумів та цілих громад. Водночас, як і саме життя людей, він відбувається в широкому контексті політичних, соціальних, економічних, культурних, правових, технологічних тощо факторів. Унікальність процесів економічного розвитку в кожній окремо взятій громаді зумовлена насамперед переплетінням, свого роду, грою вищезгаданих факторів. Безумовно, вони виступають не лише зовнішнім фоном, на тлі якого відбуваються процеси економічного розвитку громади, але й внутрішніми складовими ЕРГ. Економічний розвиток громади, за великим рахунком, спрямований на перетво-

рення соціальної реальності, взаємного пристосування, адаптації громади та соціального, політичного, економічного, культурного тощо середовища. ЕРГ здатен змінювати, трансформувати зовнішнє середовище, але водночас не слід піддаватися ілюзіям щодо його всесильності, універсальності його методів, технологій та спеціального інструментарію. В будь-якому випадку залишається цілий ряд факторів, які не підлягають повному контролю з боку учасників процесу ЕРГ. Усвідомлення та урахування цих факторів, цього зовнішнього середовища, здатність використовувати його, є необхідною умовою успішності процесу ЕРГ в кожній окремо взятій громаді.

Метою даної публікації є аналіз зовнішніх факторів впливу на економічний розвиток громади. В статті визначаються регіональні, національні та міжнародні фактори впливу на ЕРГ.

Економічний розвиток громади зазнає впливу ряду факторів регіонального, національного та міжнародного рівнів. Серед них слід виділити такі як: соціальні, економічні, політичні, культурні, технологічні тощо.

Навіть найменші громади, безумовно, знаходяться в системі факторів, які справляють значний вплив на їх розвиток. На місцевому або регіональному рівні до них можна віднести наступні:

- адміністративна інфраструктура;
- інформаційна інфраструктура;
- наукова і технологічна інфраструктура;
- державна політика;
- нормативна база;
- соціокультурні особливості [2];
- успадковані особливості розвитку (path dependency).

Розглянемо для прикладу останній з факторів: успадковані особливості розвитку. Тут мається на увазі свого роду «залежність від пройденого шляху». Це залежність людей та громад від структури економіки, що склалася в регіоні, рівня освоєння території, демографічної ситуації, соціокультурних особливостей населення та неформальних інститутів (традицій та норм), що впливають на форми зайнятості, доходи, мобільність населення, а в більш широкому плані – на людський та соціальний капітал. Цей фактор доволі часто ігнорується або недооцінюється, оскільки все ще сильною залишається переконання, успадковане з